

משנתנו עוסקת במקרה שהיה הבעל כותב לה "דין ודברים וכו'", ועודה ארוסה⁽¹⁸⁾.

ובמקרה זה מועיל סילוקו, כיון שעדיין לא זכה בנכסים עד הנישואין, וכל זמן שלא זכה בנכסים יכול להסתלק מהם.

כדינו של רב כהנא. דאמר רב כהנא — נחלה הבאה לאדם ממקום אחר, כלומר שאיננה ירושה מאבותיו⁽¹⁹⁾, אלא שאמורה לבא לו על ידי מעשיו, כגון נכסי אשתו הבאים לרשותו על ידי הנישואין. אדם מתנה עליה שלא יירשנה, היינו יכול להסתלק ממנה ולומר "דין ודברים אין לי בה". ולכן במשנתנו שעדיין לא זכה בנכסים מועילה

ומקשה הגמרא: וכי כתב לה הכי, וכל שכן אם אמר לה לשון "דין ודברים", מאי הוי? והרי לשון זו אינה מועילה?

והראיה — מהא דתניא לגבי שדה של שותפים⁽¹⁵⁾ — שותף האומר לחבירו: "דין ודברים אין לי [כלומר לא יהיה לי] על שדה זו שאנו שותפים בה, ואין לי עסק בה, וידי מסולקת הימנה, לא אמר כלום"⁽¹⁶⁾.

ואם כן הכא נמי היאך מועיל לומר לשון "דין ודברים..". כדי לסלק את הבעל מאכילת פירות?⁽¹⁷⁾

ומתוצת הגמרא: אמרי דבי רבי ינאי:

ואולי אפשר לתרץ לפי דברי רש"י, שסבר תנא קמא — ירושת הבעל מדרבנן, ודינה כמתנה שזוכה בה לאחר מיתה. ואם כן אינו צריך להקנות ליורשיה, אלא כיון שהסתלק מלהיות יורשה ממילא זכו בה יורשיה האמיתיים.

18. והקשה המרדכי — מדוע אינו מסתלק אפילו בנשואה, והלא מחילה אינה צריכה קנין, ואם כן יועיל הסילוק מדין מחילה? ותירץ — כיון שהפירות אינם בעולם ועדיין לא באו לידו אינו יכול להסתלק.

אמנם ברש"י מדוקדק שהחיסרון בלשון דין ודברים הוא משום שאין כאן לשון מתנה, אך אם היה כאן לשון טוב היה מועיל הסילוק מדין מחילה אף בלא קנין.

19. אבל בנחלת אבותיו לא מועיל סילוק. וטעם הדבר — כתב המגיד משנה (ריש הלכות נחלות) כיון שכבר חל עליו שם יורש שוב אינו יכול להפקיעו ממנו. ועיין בקובץ שיעורים (אות ש).

15. כך פירש רש"י. אך בתוספות (ד"ה קנו מידו) מבואר שאין מדובר בשדה של שותפים, אלא סתם אדם האומר לחברו על שדהו.

16. וכתב הריטב"א — שאם היה אומר לשון הודאה או מתנה היה מועיל אף בלא קנין, אך כאן החיסרון הוא משום שאמר לשון גרוע שאין במשמעו קנין. וכן מבואר בתוספות שהחיסרון הוא משום שאמר לשון גרוע.

17. ומבאר המהרש"א — שקושיית הגמרא שייכת רק בעקבות דברי רבי חייא שהעמיד את משנתנו אף באומר בלא קנין. אבל בלא דבריו היה אפשר לישב את קושיית הגמרא ולומר שבמשנתנו מדובר כשעשו קנין, ולכן מועילה לשון "דין ודברים", משא"כ לגבי שותפים מדובר כשהסתלק באמירה בעלמא.

והעיר על דבריו הגר"ע אייגר — שלכאורה קנין שייך רק על אכילת פירות, ואם מקנה לה את הפירות מועיל הקנין. אבל מירושה לא שייך קניין כיון שאינו מקנה ליורשיה אלא לה, וא"כ אף אם עשו קניין, כשתמות יחזור הוא וירשנה?